

Fa 25 anys, la societat valenciana demanava una llei per a normalitzar la llengua pròpia. Ara els experts en fan una valoració.

Què em passa, doctor?

No és tan sols ensenyament, però també. 25 anys després de ser aprovada, la Llei d'Ús no està gaire fina. La Mesa per l'Ensenyament en Valencià l'ha asseguda a la seva consulta i li ha fet un diagnòstic complet.

Ha estat més d'un any de feina. La Mesa per l'Ensenyament en Valencià ha presentat, coincidint amb el 25è aniversari de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià (LUEV), un informe exhaustiu que en desgrana fil per randa quès i coms i mancances i, fins i tot, encara, possibilitats. Parlem amb Isidre Crespo, d'Acció Cultural del País Valencià (ACPV) i coordinador de la Mesa; Vicent Esteve, de l'STEPV-IV;

i Francesc Esteve, un dels redactors de l'informe. A més de les entitats esmentades, formen part de la mesa Escola Valenciana, CCOO-PV, FA-PA-València i el Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura de la Universitat de València.

La primera qüestió que surt a la palestra és si la LUEV hauria pogut ser d'alguna altra manera. A partir d'aquí, el debat fluirà sense interrupcions durant una intensa hora i mitja

(“és que hi ha molta teca”, apunta després Crespo, somrient; i, efectivament, l'anàlisi ho corrobora).

VICENT ESTEVE: La Llei era necessària i responia a una demanda social i política de la societat valenciana per a normalitzar la llengua i la cultura pròpies. Ens vàrem haver d'esperar que hi haguera un govern progressista perquè això es materialitzara en una llei. Que no va donar, però, resposta a tothom, perquè no dona resposta a l'estatus que li correspon d'obtenir al valencià. La LUEV dedica molt d'espai a l'apartat d'ensenyament i molt poc al d'ús social: ella mateixa ha condicionat el seu esdevenidor durant aquests 25 anys. La manca de regulació ha semblat d'entrebancs i de lluites permanents el camp de l'ús. S'ha hagut d'anar guanyant batalla rere batalla. La llei ha servit, però ha tingut mancances des del començament. Capítol a banda és tot allò que no podia preveure 25 anys enrere: ara es veu clarament que caldria modernitzar-la.

FRANCESC ESTEVE: Els àmbits econò-

PRATS I CAMPS

PRATS I CAMPS

Vicent Esteve:
 “La LUEV ha servit,
 però ha tingut
 mancances des
 del començament”

mic, laboral, de serveis, de consum i oci... són importantíssims en el món actual, i no els aborda. Per això també diem que no tan sols és una llei de mínims, sinó que ha quedat obsoleta: és d’una altra galàxia, de la galàxia Gutenberg, encara, d’una societat completament diferent.

ISIDRE CRESPO: Però també hi ha certa por de reclamar una llei nova. Perquè, amb el poder polític que hi ha amb majoria absoluta, quina llei ens podrien donar? Estem en una mena d’atzucac. L’opció, ara per ara, és limitar-nos a exigir que es compleixi la llei. En tot cas, i pel que respecta a la naturalesa de la LUEV, jo em vaig despertar quan Vicent Pitarch va fer la primera anàlisi de reflexió crítica i va dir: no és una autèntica llei de normalització, no en té ni el títol! I és que, emocionats perquè no teníem res, un poquiu que ens donaren i ens creguérem no sé què. Però, de fet, la LUEV ja nasqué senyalada.

—Per què?

I. CRESPO: Perquè quan fou aprovada ja hi hagué un grup parlamentari, AP, que s’hi abstingué. Quan resulta

que aquell grup que aleshores era poca cosa avui té el poder absolut, quina aplicació ha de fer d’una llei en la qual no ha cregut mai? Però és que de bon començament ha estat una trampa, una excusa per a no poder dir que no s’ha fet res. I l’objectiu declarat més important, equiparar el valencià i el castellà, aquest, evidentment, no s’ha vist enlloc. Ens hem sentit una mica estafats.

—En l’anàlisi compareu la LUEV amb unes altres lleis similars...

F. ESTEVE: Era la primera llei, de tota la sèrie que es van anar aprovant en aquest àmbit, que no es deia *de normalització lingüística*. I no va ser per casualitat: no volia ser-ho. De fet, en aquella anàlisi de Vicent Pitarch ja es fa una comparació entre les lleis catalana i valenciana, i es veu que la LUEV s’ha inspirat en l’altra, però generalment amb grans retallades i a la baixa. Aquesta sembla centrar l’atenció cap a l’ensenyament i diquem que cap a la *despenalització* general de l’ús.

I. CRESPO: I se centra en l’ensenyament perquè era l’únic sector social que tenia majoritàriament consciència de la qüestió.

V. ESTEVE: Probablement era el sector més ben organitzat. El professorat era molt sensible, gràcies a la construcció de l’escola democràtica; és una qüestió que està en els fonaments del canvi social arran de la transició i, per tant, això no es podia defugir: escola democràtica i escola valenciana

Francesc Esteve:
 “En gran part és pur
 fum, inconcreció. És
 una llei com podria
 ser una pregària”

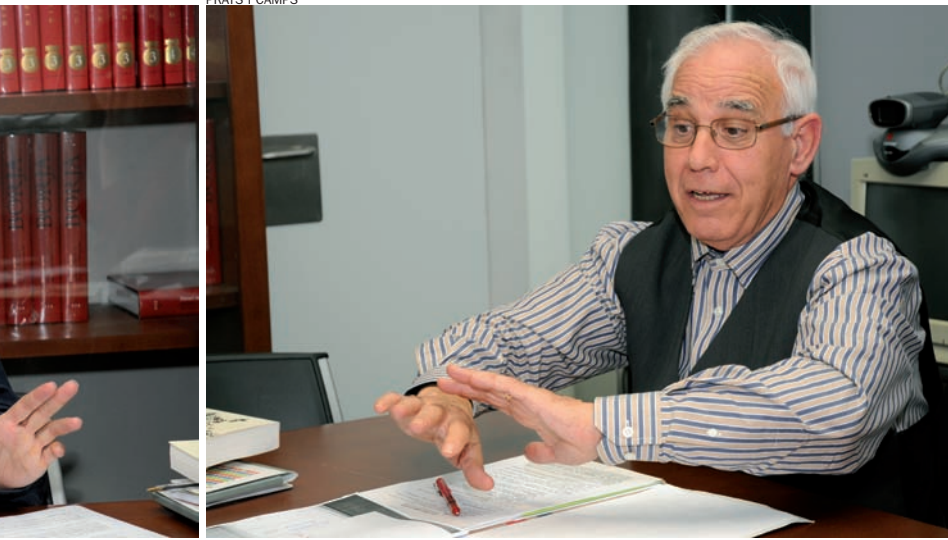
na tenien una imbricació molt íntima. De tota manera, no hem d’oblidar que avui hi ha més mitjans i elements educatius i de configuració de mentalitats molt potents, que són fora de l’escola,

I. CRESPO: I per això reclamem que en aqueixos camps també s’actue. Ens trobem que el món conscienciat són els mestres, però qui fa les lleis i les apliquen són els polítics. I regulen l’ús a l’escola, però al Parlament... Joan Fuster ja ho deia, en una entrevista: “Sí, sí: han fet la llei d’Ús i Ensenyament: mandangues! Ells parlen en castellà. A les Corts, i fora de les Corts.”

—Pel que fa a l’articulació i a l’aplicació, heu definit la LUEV com “una llei de mínims aplicada al mínim”.

F. ESTEVE: És de mínims perquè, comparada amb lleis semblants és bastant menys exigent. Gran part de la llei, sobretot pel que fa a l’ús, és pur fum, és inconcreció. És una llei com podria ser una pregària. O un manifest. Té molt pocs deures, molt pocs compromisos. Tot just si n’hi ha

PRATS I CAMPS

Isidre Crespo: “Cap govern no ha fet avaluació de la llei. Ens hem sentit una mica estafats”

un grapat, que són –i després cal veure si s'apliquen–: deure dels professors de conèixer totes dues llengües; els estudiants han de conèixer-les també totes dues en acabar els cicles formatius; ús oficial a les administracions; i para de comptar. La resta és simple “vetlarà”, “fomentarà”, “promourà”... Cap compromís. La bona voluntat pot ser molt vàlida, però no és l'àmbit propi de les lleis.

—I pel que fa a l'aplicació?

F. ESTEVE: Un exemple d'aplicació dels pocs compromisos que adquireix: deure de coneixement del català per part dels professors. No es concreta en un decret fins dinou anys després! Més? Les administracions han de conèixer les llengües. Sí, però... i el personal de la funció pública de la Generalitat valenciana? Exceptuant el camp de l'ensenyament, només hi ha un 1,2% de personal al qual es demana un perfil lingüístic! L'ús que es predica es concreta en el fet que a cada conselleria posen un tècnic o dos que es dedica a traduir les lleis per al *Diari Oficial* i a fer classes als funcionaris –sense cap obligació, després,

d'ús. És de mínims i, a sobre, ni tan sols es compleixen els pocs compromisos que adquireix.

I. CRESPO: Un exemple ben plàstic n'és la llei de creació de la Radiotelevisió Valenciana, que diu ben clara d'entrada que la finalitat primera és la “promoció i protecció lingüística de la llengua pròpia”. En què ha acabat això?

F. ESTEVE: I del fet que es definesca com a llengua pròpia, en uns altres casos se'n dedueix que, a més de ser la llengua oficial, tindrà un ús normal i preferent per part de totes les administracions. I ací no hi ha cap deducció semblant. Queda en l'àmbit simbòlic, sense cap resultat pràctic. Fins i tot hi ha un retrocés respecte a l'Estatut: l'Estatut diu que és “la llengua pròpia”; la llei d'Ús en diu “llengua pròpia”. És ben diferent. Un altre cas, encara: si l'Estatut no aclareix la qüestió de la unitat de la llengua i practica l'ambigüitat, la LUEV fins i tot gosa dir que les còpies dels documents que hagen de tenir efectes fora de la comunitat autònoma es redactaran en castellà, la qual cosa, a *contrario sensu*, vol dir que la llengua no existeix més enllà dels límits administratius de la Generalitat valenciana! Hi ha aspectes, per tant, en els quals fins i tot retrocedeix respecte a allò que marcava l'Estatut. No sé si conscientment o inconscientment.

V. ESTEVE: Jo crec que conscientment. Sempre he estat convençut que

en el contingut de la llei hi ha una mena de càlcul diguem-ne electoral. Si s'ha dit que és fruit d'un clam, d'una necessitat, també ho és d'un càlcul polític i per això tenim una llei que no és de normalització, que permet però que no es compromet. D'aquesta manera, cada govern, dins d'aqueix ampli marge, ha fet el que li convenia de fer. I l'acció de govern ha transcorregut des de les posicions més moderades, més acostades a la llei, en el sentit de permetre, d'impulsar, etc., fins a les més radicals, que han consistit a usar la mateixa lletra de la llei per a no anar més enllà i, fins i tot, per a dur-li la contra.

F. ESTEVE: A banda de la mecànica i dels interessos dels partits, un altre punt que destaquem és que tant la llei com la seua aplicació han anat molt més endarrere del que exigia la societat. Totes les enquestes que s'han fet, i n'hi ha una bona colla, demanaven prou més del que la política ha dut a terme.

I. CRESPO: Demanaven i esperaven.

F. ESTEVE: Començant per la llei de RTVV: tothom esperava que seria en la llengua pròpia, naturalment al cent per cent. I hi havia la promesa fins i tot de Lerma en aquest sentit. No es va fer així. La societat demanava més, i hauria acceptat molt més del que s'ha fet, és clar!

I. CRESPO: El poder sempre ha fet la mateixa jugada: diuen: “Mireu, al principi hi havia 20 escoles en valencià; ara n'hi ha 200: hem progressat.” Però això és trampa. No diuen, per exemple, quantes n'hi podria haver hagut. Cal avaluar què ha passat, què hauria d'haver passat i per què no ha passat el que podria haver passat. Però cap govern no ha fet avaluació de la llei. I en el seu moment es va presentar com el vaixell almirall de la recuperació de la personalitat valenciana!

V. ESTEVE: Un bon exemple de tot això és l'elecció que es fa de la forma d'introduir el valencià a l'ensenyament: hi entra com a assignatura, bàsicament. És el que s'anomena Programa d'Incorporació Progressiva [PIP], una denominació que falseja absolutament la realitat, perquè ningú no té l'obligació de revisar

aquest programa i d'anar actualitzant-lo, d'anar incorporant progressivament el valencià en més àrees de coneixement. Queda estancat i, paral·lelament, es dissenya un programa per als, diguem-ne, convençuts, que són les línies en valencià. És una decisió de conseqüències enormes, perquè polaritza tota la població escolar en compartiments de cultura i de llengua. Hi havia una altra opció, és clar: un programa realment d'incorporació progressiva i amb la formulació genèrica que l'ensenyament s'havia de vehicular en valencià (ja s'ha comprovat que els programes d'immersió lingüística són els més adients per al coneixement equilibrat de les dues llengües). O s'haurien pogut establir pautes de confluència, entre tots dos programes si hi haguera hagut uns objectius clarament definits. Ara, però, el PIP s'ha congelat en l'assignaturització del valencià. Qui ho analitza, tot això? Qui ho valora?

—I hi ha la qüestió de la manca de capacitació lingüística dels mestres...

V. ESTEVE: En el cas de l'educació infantil i primària això ja no pot succeir, més enllà de cert degoteig en la substitució de professorat. Quan es configuraren les plantilles estables dels centres de primària el 1997, tots els llocs de treball es catalogaren com a bilingües castellà-valencià. En canvi, a l'educació secundària sí que pot arribar una persona que no tinga el requisit lingüístic i fins i tot es pot donar el cas que l'incorporen a una línia d'ensenyament en valencià. Si no és que la mateixa organització del centre —no pas l'administració— ho impedisca, cosa que passa en molts casos. Perquè, de fet, en el professo-

rat també trobem la solució de molts problemes.

—També parlem de la impossibilitat d'exercir uns drets que no tenen uns deures correlatius...

F. ESTEVE: És clar, perquè tu pots tenir el dret d'usar el valencià, però si ningú no té el deure d'entendre't, en què queda el teu dret? Un dret sempre demana un deure correlatiu per a algú altre. De l'oficialitat constitucional del castellà se'n dedueix el deure i el dret de conèixer el castellà, cosa lògica (per bé que, curiosament, en parlar de les altres llengües oficials, no s'hi estableix cap deure correlatiu).

I. CRESPO: És com si el ciutadà tinguera dret de votar però l'administració no tinguera l'obligació de parar les urnes. I que, si li ho demanares... quanta i quanta gent ha deixat d'exercir el seu dret perquè sap que, a la pràctica, li pot complicar tantíssim la vida...! Qui es posa a exigir en un hospital?

F. ESTEVE: O en l'administració de justícia, per exemple. Qui se la juga en un judici parlant en català? Una, que t'entenguen, i l'altra, que això no els decante d'alguna manera...

—I ara, un cop fet el diagnòstic, què?

V. ESTEVE: Si no se'n fa cas, l'únic que pot passar és que la situació empitjore. Els indicadors de tendències són clars. El valencià, avui, pertany a allò políticament correcte, i és tan sols una minoria qui renuncia explícitament a aqueixa riquesa. Però és que, senzillament no fent res, pot arribar que esdevinga una mena de tret cultural, però no un fet cultural identificatiu. En canvi, si ens incorporem als mecanismes socials i a la pròpia evolució social, si incorporem els nous, si tenim ferramentes útils en les tecnologies actuals, si socialment la balança s'equilibra presentant usos públics en valencià, si la proliferació de mitjans de comunicació també allotja la llengua pròpia del país... tindrem elements perquè l'ús del valencià evolucione positivament. Només podem sostenir una visió optimista si hi ha una actuació conscient en aquest sentit.

Núria Cadenes

La Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià (LUEV), una llei de mínims que s'ha aplicat al mínim

■ El nom, el concepte i la intenció de la normalització lingüística era una constant en les lleis reguladores de l'oficialitat de les llengües, constant que trenca la llei valenciana.

■ Sovint s'ha dit que la LUEV, més que no "normalitzar" ni garantir l'ús del valencià en tots els àmbits de la societat, té com a autèntica funció i contribució la simple "despenalització" d'allò que durant el franquisme i el postfranquisme era un delictes. [...] Això —és cert— representa un pas endavant importantíssim per contrast amb els segles de prohibició, dura o subtil. Però és igualment indiscutible que la "despenalització" per si mateixa no assegura de cap manera l'ús social general.

■ A banda d'haver-se quedat anquilosada i antiquada i de no haver estat adaptada als grans canvis que ha experimentat la nostra societat, la LUEV ha estat ben poc desplegada en normes de rang inferior que transformen els principis, els deures i els drets reconeguts en decrets, ordres i reglaments que siguen aplicats de manera concreta i productiva en el dia a dia.

■ Com es garanteix el "deure d'usar [el valencià] oralment i per escrit tant en les relacions privades com en les relacions amb les instàncies públiques" que fixa l'article 2? Observem que no hi ha cap deure correlatiu de coneixement del català.

■ Com es garanteix, per exemple, que, com diu l'article 4, "en cap cas ningú

La Mesa per l'Ensenyament en Valencià alerta que si no s'atén el seu diagnòstic, la situació empitjorarà